17/08/2019

Ο Αύγουστος στην Αθήνα του χθες και του σήμερα

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

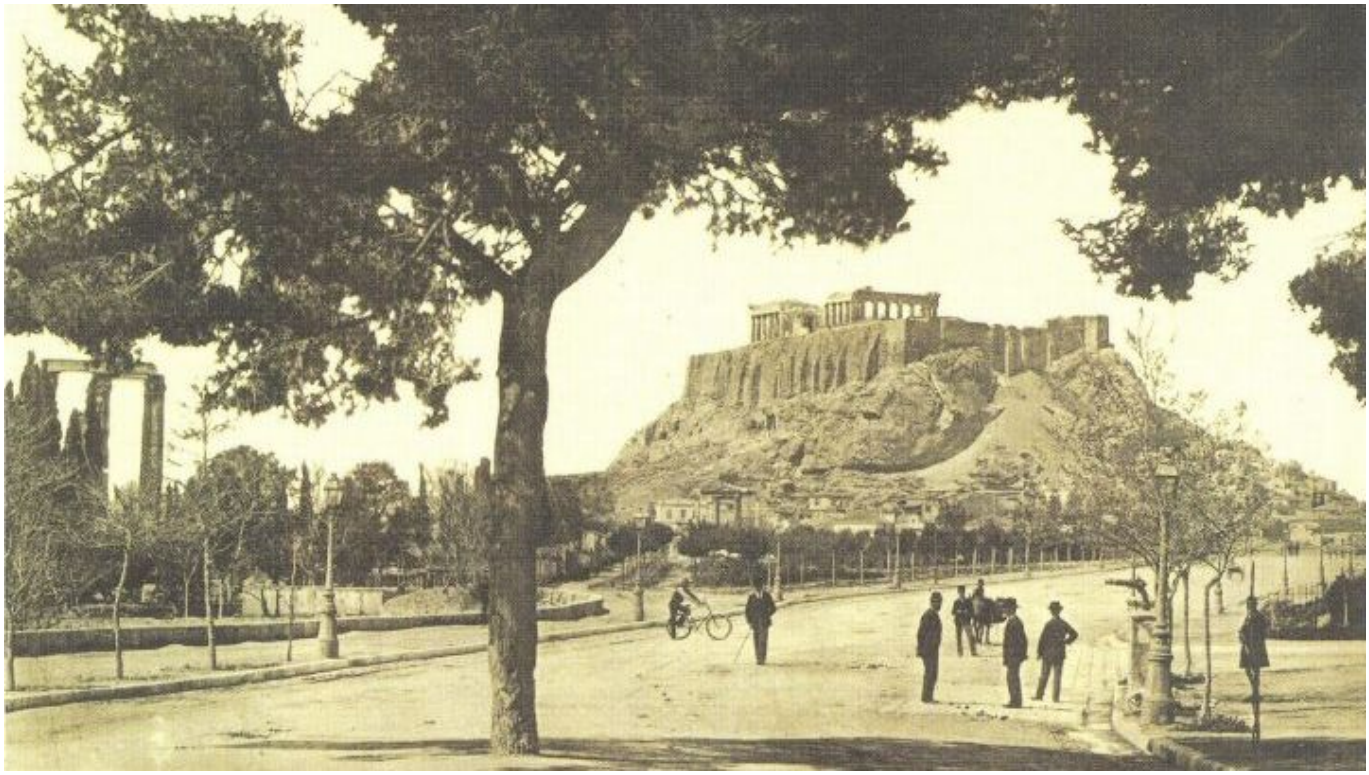

Ανατρέχοντας την ιστορία της Αθήνας τα τελευταία 100 χρόνια περίπου, διαπιστώνει κανείς ένα χαρακτηριστικό της που παραμένει σταθερό στην πορεία του χρόνου και δεν είναι άλλο από την ζωντάνια της πόλης. Η έκτασή της και ο πληθυσμός της γιγαντώθηκαν. Από 140.000 περίπου κατοίκους έναν αιώνα πριν, σήμερα ο πληθυσμός της ευρύτερης περιοχής των Αθηνών ξεπερνά τα 3 εκατ. κατοίκους. Η φυσιογνωμία της πόλης στην πορεία του χρόνου άλλαξε εντελώς, καθώς ελάχιστα είναι τα κτίρια που έμειναν όρθια, γειτονιές ολόκληρες γεννήθηκαν, ποτάμια και ρέματα «εξαφανίσθηκαν» κάτω από τόνους τσιμέντο.

Η Αθήνα απέκτησε μια εντελώς νέα όψη, με ένα διάλογο ανάμεσα σε διάφορες Σχολές Αρχιτεκτόνων να παραμένει πάντα επίκαιρος και να αφορά στο εάν και πώς θα μπορούσε να είχε αναπτυχθεί με έναν διαφορετικό τρόπο, διατηρώντας περισσότερα στοιχεία από την αρχική της φυσιογνωμία.

Αυτό όμως που δεν άλλαξε, όπως προαναφέρθηκε, είναι η ζωντάνια της πόλης ιδιαίτερα τους καλοκαιρινούς μήνες. Οι κάτοικοι της και οι επισκέπτες της από κάθε μεριά του κόσμου, τότε και σήμερα γεμίζουν θερινά θέατρα και

κινηματογράφους, ανοικτές καλοκαιρινές καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, πλατείες, ταβέρνες, κέντρα διασκέδασης. Μένουν πολλές φορές μέχρι τις πρώτες πρωινές ώρες, δημιουργώντας ένα εορταστικό κλίμα, δικαιώνοντας την φήμη της Αθήνας, ως μια από τις πόλεις που δεν κοιμάται ποτέ, σε σύγκριση μάλιστα με πόλεις της Κεντρικής και Βόρειας Ευρώπης.

Την ατμόσφαιρα της εποχής στις αρχές του 19ου αιώνα μεταφέρει ο Μίλτος Γ. Λιδωρίκης, συγκρίνοντας την με τα μέσα του 19ου αιώνα. Δύο εποχές που της έζησε σε δύο διαφορικές φάσεις της ζωής του ο Μ. Λιδωρίκης που γεννήθηκε το 1871 και στη διάρκεια της ζωής του υπήρξε διακεκριμένος θεατρικός συγγραφέας, σκηνοθέτης, λογοτέχνης, δημοσιογράφος και πολιτικός της γενιάς του 1890.

Γράφει ο Μίλτος Γ. Λιδωρίκης για τις θερινές νύχτες της Αθήνας στα απομνημονεύματα, στην εφημερίδα «Ασύρματος», που ξεκίνησαν να δημοσιεύονται τον Μάρτιο του 1940 και αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος του βιβλίου των εκδόσεων Polaris με τίτλο «Μίλτος Λιδωρίκης – Έζησα την Αθήνα της Μπελ Επόκ».

«Ατελείωτη η κίνησις του κόσμου. ζωηρά, θορυβώδης, διασκεδαστική»

«Εις τα Παριλίσσια -από του Κήπου του Ορφανίδη, έναντι Αγγλικής Εκκλησίας, που υπήρχεν μεγάλη ποικιλία προγράμματος βαριετέ, μέχρι του «Μετς», που στέκεται ακόμη στα θεμέλιά του, σημάδι ιστορικό πολλών περασμένων χρόνων – ατελείωτη η κίνησις του κόσμου. ζωηρά, θορυβώδης, διασκεδαστική. Αλλά μήπως και βρίσκονταν κοντά στας Αθήνας ήταν λιγότερη; Όχι βέβαια.

Ας αρχίσομε από το Σύνταγμα. Μουσικές, πυροτεχνήματα – πολύ αργότερα κινηματογράφος. Νερό Καισαριανής, λεμονάδες του πάγου. Εις «του Γιαννάκη», ορχήστρα πλήρης. Στο «Καφέ Ρεστοράν», ορχηστρούλα στον «δροσόλουστον κήπον» με τις μπαξιάνες και τα γκιούλ μπρισίμ, δένδρα ωραιότατα και μεγάλα, που γέμιζαν την ατμόσφαιρα δροσιστική μυρωδιά. Εις το ρεστοράν «Κοινή Γνώμη», φαγητόν εκλεκτόν και μουσική πρώτης γραμμής. Τραγουδισταί στο «Μετς», και τις πρωινές ώρες του ξημερώματος άσματα του ρεπερτορίου των αρτιστών το «Άντρου των νυμφών» από τις ίδιες. στον κήπο της «Έδέμ», κλειδοκύμβαλον, βιολί, φλάουτο, Γερμανίδες, Ουγγαρέζες, Ιταλίδες.

Πλατεία Ελευθερίας, σαντούρια και τραγούδια της καρδιάς. «Στα Σάλωνα» σφάζουν αρνιά και στο Χρυσό κριάρια, και στης Μαρίας την ποδιά σφάζονται παλικάρια». Μεγάλη φασαρία, επιδείξεις, παλικαροσύνες, νταηλίκια και δώσ’ του τα κατοστάρικα να πέφτουν στο προσφερόμενον κατά διαλείμματα παρά της Μαρίας ντέφι, οπότε μετά πολλού κόπου, λόγω του πάχους της, κατήρχετο από το παλκοσένικο στην προ του καφενείου πλατείαν, ολόκληρην πιασμένην από

τραπεζάκια.

«Η Ομόνοια αντηχούσε από τις ορχήστρες των καφενείων»

Η Ομόνοια αντηχούσε από τις ορχήστρες των καφενείων «Χαραμή» και «Ζούνη». πρέπει να σημειώσω ότι όχι μόνον τα δέκα χρόνια 1885-1895, αλλά και για χρόνια πολλά, πυροτεχνήματα κατά το θέρος γέμιζαν κάθε υπαίθριο νυκτερινό πρόγραμμα.

Εις όλες τις πλατείες, κεντρικές και απόκεντρες, σχεδόν κάθε βράδυ εκαίοντο πυροτεχνήματα, που αναστάτωναν τις γειτονιές με τας εκπυρσοκροτήσεις των. Όταν στας διαφημίσεις των κέντρων εδημοσιεύετο ότι «θα καώσι μεγαλοπρεπή πυροτεχνήματα», ήταν αδύνατον να συγκρατηθεί ο κόσμος που συνέρρεεν. Και εις τα καλοκαιρινά θέατρα, κατά τα διαλείμματα, εκαίοντο πυριφλεγείς μύλοι εκτοξεύοντες χρυσές σπίθες, ερρίπτοντο ρουκέτες με κανδηλάκια και εφωτίζετο ολόκληρος ο πέριξ του θεάτρου χώρος από καιόμενα βεγγαλικά.

[…]

Μαζί με τα πυροτεχνήματα ξαπέστελναν προς το άπειρον και μεγάλα μπαλόνια φωτισμένα. Και όταν αυτά άρχιζαν ν’ ανεβαίνουν προκαλούσαν τις κραυγές των αγυιοπαίδων. Κυριολεκτικώς χαλούσεν ο κόσμος και πολλάκις επενέβαινε η αστυνομία.

Η νυκτερινή θερινή κίνησις ήταν αφαντάστως ζωηρά τότε, κι αυτό γιατί ο κόσμος, μετά τα θέατρα, τα ιπποδρόμια και τα άλλα θεάματα, δεν πήγαινε να παραδοθεί εις τας αγκάλας του Μορφέως, αλλά γέμιζε τα ανοικτά κέντρα και εκάθητο σε αυτά μέχρι των πρωινών ωρών.

Αληθής συνωστισμός παντού. Γεμάτα όλα τα θερινά μαγαζιά που είχαν τραπεζάκια στις πλατείες και στα πεζοδρόμια. Κι αυτό δεν συνέβαινε μόνον στο κέντρον της πόλεως. Παντού τα ίδια, σε όλες τις γειτονιές. Αληθινή μουσικομανία κατελάμβανε την Αθήνα το καλοκαίρι. Αφού και στα θέατρα της πρόζας κατά τα διαλείμματα έπαιζε μουσική.

Τα ιταλικά μελοδράματα ήσαν η προτίμησις του φιλομούσου αθηναϊκού κοινού. Ριγολέτος, Ερνάνης, Τραβιάτα, Τροβατόρε, Μπάλο ιν μάσκερα, Ντούε Φόσκαρι, Λίνδα, Ιόνη, Ναμπούκο, Λουτσία, Νόρμα: Αυτά, και άλλα μουσικά δημιουργήματα της ιταλικής μουσικής, αποτελούσαν το τακτικό ρεπερτόριο των ορχηστρών που έπαιζαν στα θέατρα, στις πλατείες, στα πάλκα των καφενείων..

«Ο Σύλλογος των «Ησύχων Πολιτών» και πολλές εφημερίδες άρχισαν πόλεμον εναντίον των νυκτερινών θορύβων»

Η μουσικομανία και πυροτεχνηματομανία των Αθηναίων προκαλούσαν αφάνταστον θόρυβον και πρωτοφανή συνωστισμόν εις τας πλατείας. Αι απομιμήσεις θορυβωδών εμβατηρίων, δεν άφηναν τους Αθηναίους να κοιμηθούν. Διαρκώς μπαμ και μπουμ!

Ο Σύλλογος των «Ησύχων Πολιτών» και πολλές εφημερίδες, τη παρακλήσει των αναγνωστών τους, άρχισαν πόλεμον εναντίον των νυκτερινών θορύβων. Έις μάτην. Οι Αθηναίοι εζήτουν επιμόνως μουσικάς και πυροτεχνήματα.

Ένα από τα πλέον πολυθόρυβα κέντρα της Ομονοίας ήταν και η αίθουσα Κότση. Το κέντρον αυτό τραβούσε κάθε βράδυ πολύν κόσμον και μάζευε άφθονον χρήμα. Τι γινόταν εκεί; Έπαιζε το κλειδοκύμβαλον τεμάχια ηδύμολπα.

«Η βεράντα της Μεγάλης Βρετανίας»

Από τα αριστοκρατικά νυκτερινά κέντρα της αθηναϊκής υπαίθρου ζωής, εκτός των εξοχικών, ήσαν η βεράντα του ξενοδοχείου «Μεγάλη Βρετανία», η μπύρα του Γουλιέλμου στην οδόν Όθωνος, σήμερον δεν υπάρχει, το παλαιόν ζαχαροπλαστείον του Κωστή Γιαννάκη, απέναντι του σημερινού, η κοντά σε αυτό πρωτότυπος και ιστορική μπύρα του Κεσάτη και τα περί την Πλατείαν του Συντάγματος καφενεία, ζαχαροπλαστεία και ζυθεστιατόρια.

Το περιβάλλον της βεράντας της «Μεγάλης Βρετανίας» ήταν εξαιρετικά ωραίον και συμπαθέστατον, με την αφθονίαν των ξένων που επεσκέπτοντο τότε την Ελλάδα, όχι καραβάνια περαστικά όπως σήμερα, αλλά ως ταξιδιώτες που έμεναν τόπους. Οι τουρίστες της εικοσαετίας από του 1885 έως τα 1905 ήσαν όλοι τύποι χαρακτηριστικοί, ντυμένοι ιδιόρρυθμα, φάτσες περίεργες και ενδιαφέρουσες, που σήμερα δεν υπάρχουν. αυτούς τους ξένους περιηγητάς, ιδιαιτέρως τους Άγγλους, τους απηθανάτισαν στην Ελλάδα η σάτιρα, η γελοιογραφία, τα ελληνικά κωμειδύλλια, οι κωμωδίες, οι επιθεωρήσεις και τα καρναβάλια Ήσαν όλοι λόρδοι. Έτσι τους ονόμαζε ο λαός».

Στα παλιά περασμένα χρόνια τα ξενοδοχεία της «Μεγάλης Βρετανίας» και της «Αγγλίας» γέμιζαν από ωραίους τύπους περιηγητών, που στόλιζαν το χειμώνα τα σαλόνια και το καλοκαίρι τις βεράντες. Ήσαν αληθινά τόσο ξεχωριστοί τύποι οι περιηγηταί και αι περιηγήτριες της εποχής εκείνης, που αποτελούσαν θέαμα για τους κατοίκους. Ο κόσμος τούς έπαιρνε από πίσω στους δρόμους, και όταν περι εφέροντο στην πόλη, όρθιοι μέσα στα αμάξια λαντό, αποτελούσαν αστείο θέαμα.

Το ζαχαροπλαστείο του «Γιαννάκη», αριστοκρατικότατο των Αθηνών, γειτόνευε τότε με μια βρόμικη ξύλινη παράγκα, που χρησίμευε για εργοστάσιο παραγωγής ηλεκτρισμού και ήταν αληθινά εστία σκουπιδιών και βρόμας. Και όμως ημέρες στην πρωτεύουσα κάνοντας διάφορες εκδρομές στους αρχαιολογικούς τίποτε δεν εμπόδιζε τον καλό κόσμο της Αθήνας να μαζεύεται τη νύκτα στο πεζοδρόμιο του ζαχαροπλαστείου και υπό τας μεγάλας πιπερέας του να στριμώχνεται για να μπορέσει να βρει θέση στην «Πατισερί Ρουαγιάλ» του Κωστή Γιαννάκη [..]

Περίφημο μαγαζί ήταν και η «Πομπηία», πάνω στις δενδροφυτευμένες και ρομαντικές όχθες του κλαυθμυρίζοντος Κηφισσού. Η «Τέρψις», κι αυτή πολυσύχναστο κέντρο. και πόσα άλλα ακόμη γύρω από την εκκλησία και τα γεφύρια! Όλη τη νύκτα η Κολοκυνθού αντηχούσε από τα αθάνατα τραγούδια του Ροδίου, του Στρουμπούλη, του Κοκκίνου, του Πολυκράτη, του Θεοφανόπουλου, του Αμπελέτ, του Σπινέλη και από τις αξέχαστες άριες των ιταλικών μελοδραμάτων, που θαυμάσια τις τραγουδούσαν οι παλαιοί Αθηναίοι τραγουδισταί. Εις την οδόν Γ΄ Σεπτεμβρίου, εις το Γεράνι, την οδόν Πειραιώς, την πλατείαν Ελευθερίας και όλα τας πλατείας, την νύκτα εμαζεύετο πάρα πολύς κόσμος. Αληθής συνωστισμός εδημιουργείτο παντού».

Πηγή: ΑΠΕ – ΜΠΕ